

İnsan ve nisyân üzerine

Mustafa Bey: “Mesnevî-i Nuriye'nin 201. sayfasında geçen, ‘İnsan nisyandan alındığı için nisyana mübtelâdır’ cümlesinde insanın nisyandan alınması ne demektir?”

Unutkanlık, insanoğlunun en önde gelen sıfatlarından biridir. Yerinde kullanılırsa bazen bir nimete, bazen bir rahmete vesîle olur. Yerinde kullanılmadığında bazen vahamet ve dalâlete vâsıta olur; bazen de en hafif ifâdeyle hastalıktan başka bir şey ifâde etmez.

Her acımızı, her gün, ilk günkü tazeliğinde hatırlamış olsaydık, hayat çekilmez olurdu. Bu, sevinçlerimiz için de geçerlidir. Her gün yeni tecelliler, karşımızda boy gösterir ve biz dünü, önceki günü, daha önceki günü ve nihâyet derece derece geçmişi unuturuz. Eskilerden iz kalmadan, her yeni günün kederini ve sevincini yaşayabilmemiz için unutkanlık bir rahmet ve nimet hükmündedir.

Unutmanın iki halini nazara veren Bedüzzaman Hazretleri, bunlardan birinin “kemâl hâli”, diğzerinin de “dalâlet hâli” olduğunu beyan eder. İnsanın nisyandan alınması; insanın her an, her davranışında “unutkanlık hâline” ya kemal şıkkıyla, ya da dalâlet şıkkıyla mübtelâ oluşundan kinayedir.

Saîd Nursî Hazretlerine göre unutkanlığın en kötüsü, iş, çalışmak ve hizmet esnasında nefsin unutulmasıdır. Yani nefsin tembelliğe temayül göstermesi, hizmette kendini geri çekmesi, işte verimsizce oyalanması, tefekkürde mâlâyanî şeylere daha çok kayması, iş ve hizmet almak istememesidir. Nefsin, çalışmakta ve hizmette kendini unutması tam bir vahamet ve dalâlet hâlidir. Bunun için çalışmak “ibadet” hükmünde teşvik edilmiş, alın teri ile kazanılan şeyler helâl kılınmıştır. Kur’ân, “İnsan için çalıştığından başkası yoktur”¹ âyetiyle nefsi tembelliğe ve kendini unutmaya karşı uyarılmaktadır. Çalışmadan yemek bunun için haramdır.

Hizmetlerde ön safta koştuktan sonra, netîcede, ücrette ve mükâfâtların dağıtım esnasında nefsin unutulması ise unutkanlığın kemâl hâlidir. Nitekim dalâlet ehli, kendisine bir iş veya ibâdet teklif edildiğinde, başını havaya kaldırarak firavunlaşır. Fakat mükâfât ve menfaat dağıtım esnasında bir zerreyi bile terk etmez. Ehl-i kemâl ise, çalışmak, tefekkür, ibâdet ve hizmet zamanlarında nefsin herkesten önce ileri

atar. Fakat neticelerin alınması, fayda ve menfaatlerin temininde nefsini unuttur, kendini en geride bırakır.2

Fâtih'in cengâverlerinden Ulubatlı Hasan'ın, muhâsara gecesinde hünkâr çadırına yaklaşarak, "Hünkârım, sizden bir ricâm var. Yarınki hücumda ön safta bulunmak istiyorum. Oysa komutanım buna izin vermiyor. İlk hücum edenler arasında bulunamayacağım" diye sızlanarak, herhangi bir dünyevî menfaat aramaksızın hizmet ve mücâhede için ön safta bulunmak istemesi konumuza örnek teşkil etmektedir. "İyilik yap at denize; balık bilmezse Hâlık bilir" atasözümüzü burada hatırlamalıyız.

Dipnotlar:

1. Necm Sûresi, 53/39;
2. Mesnevî-i Nûriye, s. 201;